

Prvá pomoc Slovensku:

priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám

(Aktualizácia 4)

september 2020

Matúš Baliak

Štefan Domonkos

Lucia Fašungová

Branislav Hábel

Ján Komadel

Marcela Veselková

Pod'akovanie

Autori ďakujú Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny, jednotlivým úradom práce, Sociálnej poisťovni, ako aj Infostatu za poskytnutie údajov nevyhnutných na spracovanie tohto komentára. Za cenné rady a technickú podporu ďakujú Ondrejovi Buchelovi, Marekovi Hlaváčovi a Barbare Vojtechovej z ISP.

Zhrnutie¹

Tento komentár predstavuje v poradí štvrtú aktualizáciu analytického komentára ISP zverejneného 29. mája 2020 s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandemiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a). Sériou týchto publikácií ISP reaguje na pretrvávajúci záujem verejnosti o dáta súvisiace s využívaním ekonomickej pomoci štátu organizovanej pod záštitou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR).

Koncom marca 2020 schválila vláda SR opatrenia zamerané na zmiernenie ekonomických dopadov pandémie COVID-19. Najprv boli schválené nové typy sociálnych dávok v podobe pandemického nemocenského a ošetrovného, následne vláda predstavila aj opatrenia priamej pomoci na udržanie pracovných miest v rámci tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a samostatne zárobkovo činným osobám (SZČO). Paralelne s týmito opatreniami umožnila novelizácia zákona o sociálnom poistení odklad alebo odpustenie odvodov na sociálne poistenie pre niektorých zamestnávateľov. V čase prípravy tohto dokumentu mimoriadny stav ešte trvá a opatrenia „Prvej pomoci“ boli predĺžené do konca septembra 2020.

Podľa dát dostupných k 31. augustu 2020 uzavreli úrady práce, sociálnych vecí a rodiny so zamestnávateľmi a SZČO dotknutými mimoriadnou situáciou približne 120 tisíc dohôd o poskytovaní pomoci. Na základe týchto dohôd sa rozdelila pomoc v celkovej výške takmer 524 milióna eur. Uvedenou sumou sa podporí približne štvrtina pracovných miest v ekonomike.² Cez „Prvú pomoc“ bolo za marec 2020 podporených približne 371 tisíc, za apríl viac ako 466 tisíc, za máj 458 tisíc, za jún 260 tisíc a za júl zatiaľ 148 tisíc zamestnancov a SZČO. Celková uhradená suma za marec predstavovala 83 miliónov eur, za apríl 176,8 milióna eur, za máj 145,5 milióna eur, za jún 75,8 milióna eur a za mesiac júl 42,9 milióna eur.³

Nástroje „Prvej pomoci“ stále využívajú najintenzívnejšie veľké podniky a mikropodniky a SZČO, pričom ich podiel na čerpanej sume sa oproti malým a stredným podnikom v júli zvýšil na takmer 69 %. Z odvetvového pohľadu pomoc prúdila najmä do priemyselnej výroby, veľkoobchodu a maloobchodu a stavebníctva. Podľa dát dostupných k 28. augustu 2020 viac ako polovicu celkovej alokovanej sumy za obdobie júl 2020 čerpali subjekty pôsobiace prevažne v priemysle. Spomedzi opatrení dosiahlo najvyššie čerpanie opatrenie 3B s odstupňovaným paušálnym príspevkom na zamestnancov (41,9 % celkovej sumy). Opatrenie 1, určené zamestnávateľom s povinne zatvorenými prevádzkami sa za júl zatiaľ využíva len minimálne (0,4 % celkovej sumy). Napriek tomu však prostriedky čerpané cez toto opatrenie v odvetví vzdelávania tvorili asi desatinu celkovej čerpanej sumy a v odvetví administratívnych a podporných služieb to boli necelé 4 % celkovej sumy. Priemerná suma podpory na jedno pracovné miesto v júli mierne poklesla na 289,4 € oproti júnovej hodnote 291,6 €.

Nad rámec uvedených opatrení bolo súčasťou podporného programu aj prispôbenie systému sociálneho zabezpečenia novej situácii v podobe vytvorenia tzv. pandemických dávok. Výrazný nárast počtu vyplatených dávok a výdavkov na ne je viditeľný najmä v prípade dávky ošetrovnej. Za obdobie marec až august 2020 bolo v porovnaní s rovnakým obdobím predošlého roka vyplatených o 377 701 dávok viac. Medziročný nárast výdavkov dosiahol viac ako 125 miliónov eur.

¹ Ak nie je inak uvedené, dáta o „Prvej pomoci“ vychádzajú z informácií aktualizovaných k 31. augustu 2020. Údaje o ostatných formách pomoci sú aktuálne ku konkrétnym dňom v auguste alebo septembri 2020 uvedeným v texte. Vzhľadom na predĺženie pomoci až do konca septembra 2020 očakávame finálne údaje o jednotlivých formách pomoci až v priebehu štvrtého kvartálu roka 2020.

² Dáta o podporených pracovných miestach sú za marec až júl 2020; vzhľadom na postupné spracovanie ďalších žiadostí možno očakávať aj postupný nárast všetkých uvedených indikátorov. Údaje za júl môžu podliehať najväčším zmenám, nakoľko pomoc z opatrení 1, 3A a 3B za tento mesiac je možné žiadať až do 30. septembra 2020.

³ Uvedené údaje vychádzajú z dát dostupných k 31. augustu 2020 a predstavujú horný odhad počtu podporených pracujúcich, ktorý abstrahuje od možnosti paralelného čerpania pomoci z viacerých opatrení na jedno pracovné miesto.

Úvod

Tento dokument je v poradí štvrtou aktualizáciou analytického komentára ISP z 29. mája 2020, ktorý bol zverejnený s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b, 2020c; Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková, & Vojtechová, 2020).⁴ Vláda SR vyhlásila 12. marca 2020 mimoriadnu situáciu pre šírenie ochorenia COVID-19 a postupne prijímala opatrenia na zabránenie šírenia tejto choroby. S cieľom zmierniť dopady pandémie a protipandemických opatrení pripravila vláda hneď niekoľko balíkov pomoci. Dňa 25. marca 2020 vláda schválila **prvú sociálnu pomoc** vo forme tzv. „**pandemických dávok**“ určených rodičom detí a osobám v povinnej karanténe. O šesť dní neskôr, dňa 31. marca 2020, schválila aj tzv. „**Prvú pomoc**“ **zamestnancom, podnikateľom a SZČO**, ktorá pozostáva z viacerých opatrení založených na priamej finančnej podpore pracovných miest a podnikania spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Vzhľadom na nedávne ukončenie prijímania podkladov na výplatu pomoci za jún 2020 opäť prinášame novú aktualizáciu komentára zverejneného ku koncu mája 2020. Okrem aktualizácie údajov za marec až jún 2020 dokument prezentuje prvé čiastkové výsledky čerpania pomoci aj za júl 2020.

„Prvá pomoc“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom: útlm čerpania v letných mesiacoch

Vláda SR 31. marca 2020 schválila balík tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom s cieľom znížiť dopad koronavírusu na ekonomiku. Priama podpora zamestnávateľov a SZČO sa realizuje v rámci „Prvej pomoci“ cez šesť rôznych opatrení spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od dátumu pôvodného schválenia pomoci sa táto opakovane predlžovala s cieľom pomôcť tým segmentom ekonomiky, ktoré sú naďalej ohrozené útlmom ekonomickej aktivity v súvislosti s pandémiou COVID-19. V zmysle posledného rozhodnutia vlády SR budú opatrenia v aktuálnej podobe platné do konca septembra 2020.⁵

Všetky opatrenia zahrnuté do „Prvej pomoci“ majú grantový charakter, čo znamená nenávratnú formu financovania. Detaily o jednotlivých schémach⁶ sú k dispozícii v predošlej publikácii Inštitútu sociálnej politiky na tému pomoci ekonomike SR počas mimoriadnej situácie vyhlásenej v súvislosti s pandémiou COVID-19 (Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a).

Tabuľka 1 poskytuje prehľad o hlavných ukazovateľoch čerpania finančných prostriedkov z jednotlivých opatrení „Prvej pomoci“ k 31. augustu 2020, osobitne za marec až júl 2020. Údaje za marec, apríl, máj a jún 2020 dostupné k 31. augustu 2020 považujeme za relatívne blízke finálnemu čerpaniu pomoci, nakoľko zamestnávateľia a SZČO mali možnosť požiadať o pomoc za marec 2020 najneskôr 15. mája 2020, za apríl najneskôr 30. júna 2020, za máj najneskôr 31. júla 2020 a za jún najneskôr do 31. augusta 2020. Na rozdiel od pomoci za tieto mesiace je možnosť požiadať o „Prvú pomoc“ za júl 2020 naďalej otvorená, a to až do 30. septembra 2020. Z tohto dôvodu zdôrazňujeme, že údaje za júl 2020 sa môžu meniť v dôsledku prijímania a spracovania nových podkladov od žiadateľov.

⁴ Pôvodný materiál aj jeho aktualizácie sú dostupné na webovej stránke MPSVR.

<https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/vyskum-oblasti-prace-socialnych-veci-institut-socialnej-politiky/analyticke-komentare/prva-pomoc-slovensku.html>

⁵ Bližšie pozri materiál č. UV-14341/2020 schválený vládou SR dňa 15.7.2020 dostupný pod týmto [odkazom](#).

⁶ Opatrenie 1 je určené pre tých zamestnávateľov, ktorí boli nútení na základe rozhodnutia orgánu verejnej moci zavrieť prevádzku. Opatrenie 2 je určené na kompenzáciu SZČO s poklesom tržieb. Opatrenia 3A a 3B sa týkajú tých zamestnávateľov, ktorých sa dotkli negatívne ekonomicke dopady mimoriadnej situácie, aj keď sa na nich nevzťahoval úradom vydaný zákaz činnosti. Opatrenie 4A a 4B sa týka tých SZČO a konateľov tzv. jednoosobových s.r.o., na ktorých sa nevzťahuje žiadne zo skôr uvedených opatrení.

Tabuľka 1 Čerpanie finančných príspevkov za marec až júl 2020 z projektu „Prvá pomoc“, stav k 31. augustu 2020^a

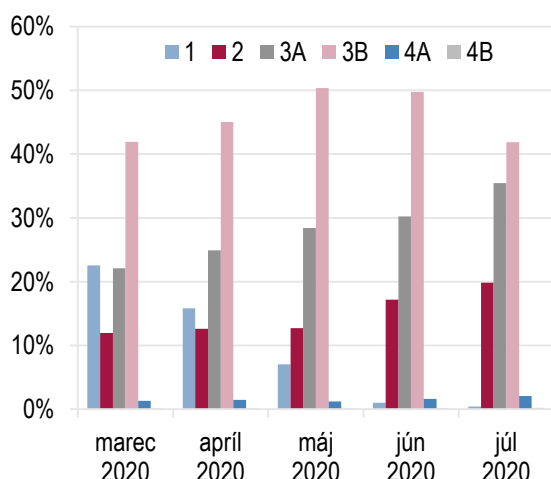
Opatrenie	Počet podporených subjektov	Počet podporených zamestnancov / SZČO	Finančný príspevok	Priemerná podpora na pracujúceho	Žiadaná suma
marec 2020					
1	13 687	65 564	18 710 922,10 €	285,38 €	18 751 599,30 €
2	39 550 ^b	39 550	9 912 826,10 €	250,64 €	9 937 223,00 €
3A	2 641	68 169	18 355 636,20 €	269,27 €	18 363 495,60 €
3B	12 571	186 125	34 764 096,20 €	186,78 €	34 810 499,10 €
4A	10 570 ^b	10 570	1 111 455,00 €	105,15 €	1 119 795,00 €
4B	967 ^b	967	101 640,00 €	105,11 €	104 895,00 €
Spolu	79 986	370 945	82 956 575,60 €	223,64 €	83 087 507,00 €
apríl 2020					
1	11 234	56 469	27 992 329,80 €	495,71 €	27 995 942,90 €
2	47 430 ^b	47 430	22 337 407,30 €	470,96 €	22 337 479,30 €
3A	4 536	103 281	44 069 773,90 €	426,70 €	44 132 631,70 €
3B	17 783	245 900	79 597 985,40 €	323,70 €	79 599 304,00 €
4A	12 255 ^b	12 255	2 577 045,00 €	210,29 €	2 577 045,00 €
4B	1 126 ^b	1 126	236 775,00 €	210,28 €	236 775,00 €
Spolu	94 364	466 461	176 811 316,40 €	379,05 €	176 879 177,90 €
máj 2020					
1	4 035	24 713	10 278 004,40 €	415,89 €	10 278 057,70 €
2	41 389 ^b	41 389	18 536 997,90 €	447,87 €	18 537 007,90 €
3A	4 440	109 198	41 365 395,00 €	378,81 €	41 366 025,30 €
3B	17 449	273 564	73 308 014,10 €	267,97 €	73 384 554,20 €
4A	8 622 ^b	8 622	1 810 740,00 €	210,01 €	1 810 740,00 €
4B	958 ^b	958	201 135,00 €	209,95 €	201 135,00 €
Spolu	76 893	458 444	145 500 286,40 €	317,38 €	145 577 520,10 €
jún 2020					
1	346	1 889	769 662,10 €	407,44 €	769 662,10 €
2	29 829 ^b	29 829	13 033 779,20 €	436,95 €	13 033 779,20 €
3A	3 002	73 366	22 926 741,00 €	312,50 €	22 926 742,00 €
3B	11 107	148 390	37 702 040,50 €	254,07 €	37 732 436,10 €
4A	5 854 ^b	5 854	1 229 790,00 €	210,08 €	1 229 790,00 €
4B	659 ^b	659	138 390,00 €	210,00 €	138 390,00 €
Spolu	50 797	259 987	75 800 402,80 €	291,55 €	75 830 799,40 €
júl 2020					
1	60	309	184 619,60 €	597,47 €	184 619,60 €
2	19 268 ^b	19 268	8 515 982,00 €	441,98 €	8 516 522,00 €
3A	1 699	55 212	15 203 833,60 €	275,37 €	15 203 838,00 €
3B	4 928	68 583	17 961 284,80 €	261,89 €	17 966 598,70 €
4A	4 273 ^b	4 273	897 750,00 €	210,10 €	897 750,00 €
4B	483 ^b	483	101 430,00 €	210,00 €	101 430,00 €
Spolu	30 711	148 128	42 864 900,00 €	289,38 €	42 870 758,30 €

Zdroj: Informačný systém služieb zamestnanosti, ÚPSVaR. Pozn.:^aÚdaje z Informačného systému služieb zamestnanosti predstavujú predbežné údaje, ktoré sa môžu spätne korigovať, napríklad preradením podporených subjektov v rámci opatrení; ^bÚdaje predstavujú počet podporených SZČO. Vzhľadom na charakter opatrení 2 a 4, ISP v prípade týchto opatrení predpokladá nutnú ekvivalenciu počtu podporených subjektov a počtu podporených SZČO (stĺpec 3).

Absolútna výška čerpania kulminovala v apríli a v nasledujúcich mesiacoch alokovaná suma postupne klesá. Na základe aktualizovaných dát tento vývoj pokračuje aj v júli. Podľa údajov dostupných k 31. augustu 2020 dosiahlo čerpanie pomoci za jún takmer 76 miliónov eur, čo predstavuje medzimesačný pokles oproti máju 2020 o takmer 48 %. Pokles vo výške poskytnutej pomoci zaznamenali všetky opatrenia, avšak opatrenie 3B kleslo v absolútnom vyjadrení o viac ako 35 miliónov eur, čo tvorí viac ako polovicu medzimesačného zníženia oproti máju. Suma podpory prostredníctvom opatrenia 3A medzimesačne klesla o viac ako 18 miliónov eur a pri opatrení 1 bol pokles o 9,5 milióna eur.

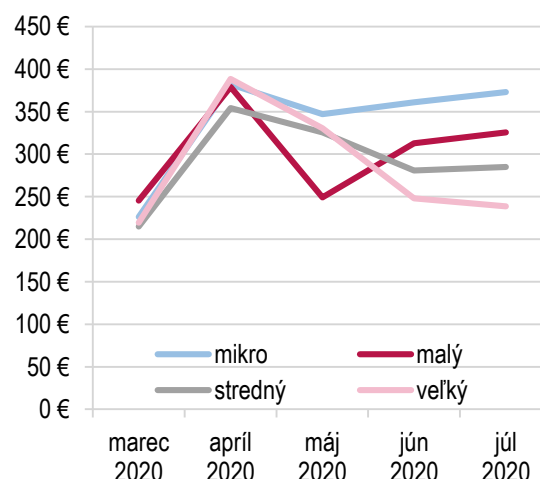
Najväčšiu časť vyplatenej sumy tvorí stabilne opatrenie 3B, ktorého podiel sa v jednotlivých mesiacoch pohybuje v rozpätí 40 až 50 % celkovej vyplatenej sumy (Graf 1). V marci predstavovali opatrenia 1 a 3A zhodne niečo cez 22 % celkovej sumy podpory, ale ich využívanie v nasledujúcich mesiacoch bolo odlišné. Podiel opatrenia 1, určeného pre zamestnávateľov s prevádzkami zatvorenými na základe úradného rozhodnutia, postupne klesal, až v júli dosiahol podľa najnovších údajov menej ako pol percenta.⁷ Naopak, podiel opatrenia 3A narastal, až v júli prekročil hranicu 35 %. Výrazný nárast pozorujeme aj pri podiele opatrenia 2, ktorý medzi marcom a júlom vzrástol z necelých 12 % na takmer 20 % celkovej sumy.

Graf 1 Najväčšia časť celkovej sumy podpory je poskytovaná cez opatrenie 3B

Zdroj: ÚPSVaR.

Graf 2 Priemerná podpora na pracujúceho v júli medzimesečne klesla iba vo veľkých podnikoch

Zdroj: ÚPSVaR.

Medzi májom a júnom 2020 klesol počet podporených zamestnancov a SZČO o viac ako 198 tisíc (pokles o 43,3 %), z čoho najväčšiu časť tvoril pokles v opatrení 3B o 125 tisíc zamestnancov. Tento pokles bol menej výrazný ako zníženie čerpanej sumy, čo sa prejavilo v poklese priemernej podpory na jedno pracovné miesto z májových 317,4 € na 291,6 € v júni. Podľa najnovších údajov priemerná podpora na pracovníka v júli medzimesečne klesla len mierne na 289,4 €. Tento mierny pokles bol zaznamenaný napriek tomu, že podpora na jedného pracovníka narástla pre všetky typy podnikov okrem veľkých, kde však pracuje najväčšia časť podporených pracovníkov.

Box 1 Kumulatívne údaje za marec až júl 2020

Z priebežne aktualizovaných údajov vyplýva, že od začiatku mimoriadnej situácie bolo k 31. augustu 2020 vyplatených **523 944 366,97 eur**. Celková odhadovaná žiadaná suma za všetky štyri mesiace od marca do júla 2020 predstavovala k rovnakému dátumu 524 256 648,49 eur. Odhadovaný počet žiadostí na jednotlivé opatrenia dosiahol 123 747. Je však potrebné zdôrazniť, že k 31. augustu 2020 je uzatvorené prijímanie žiadostí o finančnú pomoc iba za marec až jún 2020. V prípade júla preto očakávame výraznú zmenu konečných údajov po postupnom spracovaní ďalších žiadostí a výkazov úradmi práce. Zmeny možno očakávať aj v prípade údajov za jún, nakoľko zber podkladov potrebných k výplate pomoci za tento mesiac sa skončil 31. augusta 2020.

Tabuľka 1 v Dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 28. augustu 2020 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa počtu zamestnancov žiadateľa od mikropodnikov s maximálne deviatimi zamestnancami až po veľké podniky s najmenej 250 zamestnancami.⁸ Podobne ako v predchádzajúcich mesiacoch, približne dve tretiny

⁷ Údaje za mesiac júl budú podliehať ďalším aktualizáciám, pretože o pomoc je možné žiadať do 30. septembra 2020.

⁸ Dátová príloha je k dispozícii na internetovej stránke ISP: <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/vyskum-oblasti-prace-socialnych-veci-institut-socialnej-politiky/analyticke-komentare/prva-pomoc-slovensku.html>

sumy júlovej podpory čerpali mikropodniky vrátane subjektov bez zamestnancov a veľké podniky, kým zvyšnú tretinu čerpali malé a stredné podniky. Podiely veľkých podnikov aj mikropodnikov na celkovej sume oproti júnu vzrástli, kým podiely malých a stredných podnikov sa mierne znížili. Využívanie jednotlivých opatrení sa medzi podnikmi rôznej veľkosti líši. Medzi mikropodnikmi je takmer 63 % júlovej vyplatennej sumy poskytovaných prostredníctvom opatrenia 2, malé a stredné podniky čerpajú asi 70 % sumy cez opatrenie 3B a veľké podniky najviac využívajú opatrenie 3A (62 % celkovej sumy).

Tabuľka 2 v Dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 28. augustu 2020 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa odvetví hospodárstva (sekcie NACE). Najväčší podiel tak na čerpanej sume, ako aj na počte podporených pracujúcich má, rovnako ako v predchádzajúcich mesiacoch, priemyselná výroba (NACE sekcia C). Podiel tohto odvetvia na celkovej čerpanej sume vzrástol od marca do júla 2020 z 35,8 % na 51,8 %. Naopak, podiel druhého najvýraznejšie podporovaného odvetvia, veľkoobchodu a maloobchodu (NACE sekcia G), v rovnakom období klesol z 20,7 % na 9,9 %. Viac ako 5 % celkovej sumy v júli pripadlo aj stavebníctvu (NACE sekcia F), doprave a skladovaniu (NACE sekcia H) a odborným, vedeckým a technickým činnostiam (NACE sekcia M).

Box 2 Ako dlho trvá poskytnutie pomoci?

Vyhlásenie núdzového stavu v súvislosti s pandemiou COVID-19 postavilo slovenský verejný sektor, a zvlášť sieť úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, pred doposiaľ bezprecedentnú výzvu. Popri štandardnej agende úradov bolo nevyhnutné v čo možno najkratšom čase zabezpečiť vykonanie množstva úloh úzko súvisiacich s núdzovým stavom a dynamicky sa meniacou epidemiologickou situáciou. Medzi tieto úlohy patrilo aj zabezpečenie výplaty podpory poskytovanej v rámci opatrení „Prvej pomoci“. Podľa dát dostupných k 28. augustu 2020 trvala výplata pomoci v priemere menej ako 6 pracovných dní od momentu prijatia žiadosti, prípadne mesačného výkazu, až po úhradu sumy.⁹

V prípade subjektov, ktoré si požiadali o pomoc za jeden mesiac a majú podpísanú dohodu, si poskytnutie pomoci za nasledujúce mesiace nevyžaduje podpisovanie novej dohody, ale postačuje predloženie výkazu. Proces poskytovania pomoci za apríl, máj, jún a júl je preto pre subjekty s dohodou za niektorý predchádzajúci mesiac administratívne aj časovo menej náročný. Vybavenie pomoci sa týmto skrátilo na 2 - 5 pracovných dní.

Tabuľky B1 a B2 obsahujú informácie o trvaní vybavenia nových žiadostí ako aj výkazov za apríl, máj, jún a júl k dohodám z predchádzajúcich mesiacov. Vybavenie pomoci sa výrazne zrýchlilo od polovice mája, odkedy okrem nových žiadostí úrady práce vybavujú aj výkazy k už existujúcim dohodám.

Tabuľka B1 Trvanie vybavenia pomoci (od prijatia žiadosti alebo výkazu po úhradu) ^a

Opatrenie	Priemerné trvanie vybavenia		Počet žiadostí / výkazov
	Kalendárne dni	Pracovné dni	
1	10,27	7,09	29 108
2	6,70	4,80	170 043
3A	7,98	5,78	15 313
3B	7,92	5,72	59 654
4A	17,27	11,91	14 404
4B	21,33	14,80	1 279
Spolu	7,96	5,67	289 801

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: ^aPriemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 16. augusta 2020 a zároveň vybavené najneskôr 28. augusta 2020. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

⁹ S cieľom eliminovať možnú diskrepanciu medzi dátumom odoslania žiadosti o podporu žiadateľom a jej registráciou bola odhadovaná celková dĺžka procesu výplaty predĺžená o dva dni.

Tabuľka B2 Vybavenie pomoci sa postupne zrýchľuje ^a

Týždeň prijatia žiadosti / výkazu	Priemerné trvanie vybavenia		Počet žiadostí / výkazov
	Kalendárne dni	Pracovné dni	
06.04. - 12.04.	20,87	13,17	10 334
13.04. - 19.04.	17,03	12,16	15 024
20.04. - 26.04.	17,91	12,09	13 860
27.04. - 03.05.	17,97	11,78	15 181
04.05. - 10.05.	15,54	10,87	9 105
11.05. - 17.05.	12,18	9,05	20 249
18.05. - 24.05.	5,99	4,53	32 490
25.05. - 31.05.	7,41	5,50	36 060
01.06. - 07.06.	4,04	3,02	16 327
08.06. - 14.06.	3,79	2,90	16 467
15.06. - 21.06.	3,53	2,65	15 418
22.06. - 28.06.	4,08	2,95	13 641
29.06. - 05.07.	3,96	2,91	17 281
06.07. - 12.07.	2,68	2,06	11 428
13.07. - 19.07.	2,79	2,12	10 063
20.07. - 26.07.	3,04	2,37	7 591
27.07. - 02.08.	3,53	2,60	11 719
03.08. - 09.08.	2,05	1,64	10 419
10.08. - 16.08.	1,92	1,55	7 144
06.04. – 16.08.	7,96	5,67	289 801

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: ^aPriemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 16. augusta 2020 a zároveň vybavené najneskôr 28. augusta 2020. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Priemerná výška podpory podľa veľkosti žiadateľa a sektorov ekonomiky vykazovala pomerne veľký rozptyl. Najmenšia priemerná pomoc na jedno podporené pracovné miesto bola v júli v skupine veľkých podnikov (238,6 eur), zatiaľ čo najvyššia v skupine mikropodnikov (373,2 eur), pričom rozdiel sa oproti júnu zvýšil. Z odvetvového pohľadu na „Prvú pomoc“ vyplýva, že najnižšia priemerná pomoc na pracujúceho prúdila v júli do organizácií pôsobiacich v sektoroch zdravotníctva a sociálnej pomoci (NACE sekcia Q – 243,1 eura), dodávky vody a odstraňovania odpadu (NACE sekcia E – 257,21 eur) a priemyselnej výroby (NACE sekcia C – 258,9 eur) a najvyššia do sektorov dodávky elektriny a plynu (NACE sekcia D – 452,3 eur), verejnej správy a obrany (NACE sekcia O – 428,2 eur) a stavebníctva (NACE sekcia F – 396,5 eur).¹⁰

Pandemické ošetrovné

Prerušenie vyučovania v školách a školských zariadeniach od 16. marca 2020 do odvolania vytvorilo u pracujúcich potrebu zabezpečiť starostlivosť o deti. MPSVR SR na túto situáciu zareagovalo zavedením dávky „pandemické ošetrovné“, na ktorú získali nárok nemocensky poistení rodičia, ktorí sa počas krízovej situácie (od 12. marca 2020) súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19 osobne starali o dieťa, ktoré nedovršilo jedenásty rok, alebo do dovŕšenia šestnásteho roku veku, ak išlo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom.¹¹ Výška ošetrovného za deň je rovnako ako pri bežnom ošetrovnom 55 % denného vymeriavacieho základu určeného z najviac dvojnásobku priemernej mzdy spred dvoch rokov (približne 70 % čistej mzdy).¹²

V apríli 2020 predstavovalo „pandemické ošetrovné“ približne 4/5 všetkých vyplatených dávok.¹³ Tento štatistický údaj však nepredstavuje všetky nároky uplatnené za marec 2020, keďže výplata časti marcových nárokov sa pre veľký administratívny nápor a samotný proces vyplácania presunula na nasledujúce mesiace.

¹⁰ Pre účely tohto porovnania sme abstrahovali od žiadateľov, u ktorých nebolo možné určiť veľkosť organizácie podľa počtu zamestnancov alebo zaradenie do odvetví ekonomiky podľa klasifikácie NACE.

¹¹ Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení prostredníctvom zákona číslo 63/2020 Z. z.

¹² Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na <https://www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/>.

¹³ Informačný systém Sociálnej poisťovne. Údaje sa vzťahujú na poisťné vzťahy.

Medziročne sa rast počtu vyplatených dávok a výdavkov na ne zrýchlil v máji 2020 a túto úroveň si udržal aj v nasledujúcom mesiaci (Tabuľka 2). Konkrétne, počet vyplatených dávok v júni medziročne vzrástol takmer desaťnásobne z 13 477 v júni 2019 na 131 851 v júni 2020. Výdavky na ne narástli takmer tridsaťjedennásobne zo zhruba 1,5 milióna eur v júni 2019 na viac ako 45 milióna eur v júni 2020. V júli však pozorujeme pokles počtu dávok, ktorý odráža znovuotvorenie škôlok a prvého stupňa základných škôl od 1. júna 2020 a otvorenie druhého stupňa základných škôl a stredných škôl od 22. júna. Keďže návrat do škôl bol dobrovoľný, počet vyplatených dávok ošetrovné medziročne vzrástol zhruba 4,3-násobne a výdavky takmer dvanásťnásobne. V auguste pokračoval výrazný pokles v počte poberateľov, čo sa prejavilo taktiež v absolútnom objeme výdavkov. Dôvodom je, že počas školských prázdnin majú nárok na pandemické ošetrovné len rodičia detí predškolského veku, ktorých deti v mimoriadnej situácii nenavštevujú detské jasle alebo materskú školu. Za mesiac august sa v porovnaní s predchádzajúcim mesiacom počet poberateľov znížil o viac ako 50 %, na úroveň 26 217 poberateľov, avšak v medziročnom porovnaní to predstavuje nárast zhruba o 150 %. Rovnaký priebeh sledujeme aj v objeme výdavkov, ktoré poklesli oproti júlu 2020 o viac ako 50 %. V porovnaní s augustom 2019 však vzrástli takmer 6-násobne. V nasledujúcich mesiacoch očakávame postupný pokles v počte poberateľov, pretože školy a predškolské zariadenia otvorili svoje brány od 2.9.2020.

Tabuľka 2 Vyplatené dávky „ošetrovné“

Štatistika	Mesiac	2019	2020	Nárast/pokles
Počet dávok	marec	25 297	24 854	-443 (-1,8 %)
	apríl	15 690	80 407	64 717 (412,5 %)
	máj	13 918	149 855	135 937 (976,7 %)
	jún	13 477	131 851	118 374 (878,3 %)
	júl	13 015	56 264	43 249 (332,3 %)
	august	10 350	26 217	15 867 (153,3 %)
	Výdavky	marec	2 725 362,70 €	3 003 815,50 €
apríl		1 704 749,80 €	15 462 513,04 €	13 757 763,24 € (807,0 %)
máj		1 554 373,60 €	46 755 878,17 €	45 201 504,57 € (2 908,0 %)
jún		1 475 014,00 €	45 373 924,08 €	43 898 910,08 € (2 976,2 %)
júl		1 480 207,10 €	17 747 667,64 €	16 267 460,54 € (1 099,0 %)
august		1 286 073,66 €	7 569 461,65 €	6 283 387,99 € (488,6 %)

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Pandemické nemocenské

Jedným z protipandemických opatrení bola povinná izolácia osôb s potvrdeným ochorením alebo s podozrením na ochorenie COVID-19. Nemocensky poisteným poistencom, ktorí boli lekárom uznaní za dočasne práceneschopného (DPN) z dôvodu nariadenia karanténneho opatrenia alebo izolácie, vzniká od prvého dňa nariadenej karantény alebo izolácie nárok na dávku „pandemické nemocenské“ vo výške 55 % denného vymeriavacieho základu (približne 70 % čistej mzdy)¹⁴.

Počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu „karanténne opatrenie“ kulminoval v marci 2020, keď počet nových prípadov dosiahol takmer 40 000 (Tabuľka 3). Tento počet zahŕňa všetky druhy karanténnych opatrení (napríklad z dôvodu žltacky). Keďže v marci predošlého roka bolo nahlásených len 10 prípadov, je možné predpokladať, že takmer všetky karantény sa týkali ochorenia COVID-19. V mesiacoch júl a august 2020

¹⁴ Nárok na „pandemické nemocenské“ vznikol na základe novely zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Pred účinnosťou novely patrila poistencovi dávka vo výške 25 % denného vymeriavacieho základu. Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na <https://www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/>.

pozorujeme opäť mierny nárast novohlásených prípadov DPN z dôvodu zhoršujúcej sa epidemiologickej situácie.

Tabuľka 3 Počet novohlásených prípadov DPN s dôvodom vzniku „karanténne opatrenie“

Rok	Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	Júl	August
2019	12	5	10	7	13	9	9	9
2020	6	43	39 413	6 451	4 314	1 818	2 479	3 138

Poznámka: Údaj za august 2020 je spracovaný k 04.09.2020. Zdroj: Sociálna poisťovňa.

V apríli 2020 vyplatila Sociálna poisťovňa zhruba polovicu nárokov na pandemické nemocenské, ktoré vznikli v marci.¹⁵ Rovnako ako v prípade dávky „pandemické ošetrovné“ sa aj tu výplata dávok sčasti presúvala do nasledujúcich mesiacov. Medziročne vzrástol v auguste 2020 počet vyplatených dávok zhruba 1,1-násobne a vyplatená suma 1,3-násobne (Tabuľka 4). Nižší nárast v porovnaní s dávkou „pandemické ošetrovné“ odráža skutočnosť, že dávka „pandemické nemocenské“ tvorí len zlomok celkových vyplatených dávok „nemocenské“. Konkrétne, v apríli 2020 predstavovalo „pandemické nemocenské“ približne desatinu všetkých vyplatených dávok.¹⁶

Tabuľka 4 Vyplatené dávky „nemocenské“

Štatistika	Mesiac	2019	2020	Nárast/pokles
Počet dávok	Marec	154 834	143 256	-11 578 (-7,5 %)
	Apríl	143 625	193 587	49 962 (34,8 %)
	Máj	121 150	195 389	74 239 (61,3 %)
	Jún	115 231	146 826	31 595 (27,4 %)
	Júl	114 831	125 594	10 763 (9,4 %)
	August	105 385	120 112	14 727 (14,0 %)
	Výdavky	Marec	39 278 114,75 €	43 000 851,38 €
Apríl		40 582 739,83 €	51 420 984,73 €	10 838 244,90 € (26,7 %)
Máj		37 332 972,71 €	61 535 957,75 €	24 202 985,04 € (64,8 %)
Jún		36 153 616,20 €	52 924 231,60 €	16 770 615,40 € (46,4 %)
Júl		34 957 463,48 €	44 764 626,43 €	9 807 162,95 € (28,1 %)
August		34 782 406,57 €	44 121 771,90 €	9 339 365,33 € (26,9 %)

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Odklad a odpustenie povinnosti zaplatiť odvody

Dôležitou súčasťou podpory udržania pracovných miest je aj odklad a odpustenie odvodových povinností zamestnávateľov a SZČO. MPSVR SR pristúpilo k zmene zákona o sociálnom poistení s cieľom umožniť odklad odvodov zamestnávateľa a SZČO za marec 2020 a odpustenie týchto odvodov za apríl 2020.¹⁷ Následne vláda SR prijala nariadenia umožňujúce odklad odvodov aj za máj až júl 2020.¹⁸ Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie znižuje mzdové náklady na priemerného zamestnanca takmer o jednu pätinu.

¹⁵ Informačný systém Sociálnej poisťovne.

¹⁶ Informačný systém Sociálnej poisťovne.

¹⁷ Pre detailný popis pravidiel a podmienok odkladu a odpustenia odvodov, pozri zákon 68/2020 Z. z. a 95/2020 Z. z. ako aj nariadenie vlády 76/2020 Z. z. a 132/2020 Z. z. Vecný rámec tohto komentára sa obmedzuje na opatrenia v pôsobnosti MPSVR SR, preto sa nevenujeme vyhodnoteniu prípadného odkladu, odpusteniu alebo iným zmenám v odvodoch na zdravotné poistenie.

¹⁸ Pozri nariadenie vlády 131/2020 Z. z.

Odklad splatnosti odvodov na sociálne poistenie za rok 2020 do konca roka je umožnený tým subjektom, ktoré vykázali za daný mesiac pokles čistého obratu alebo pokles príjmov aspoň o 40 %.¹⁹ Odpustenie odvodov za apríl 2020 bolo zamerané na podporu tých subjektov, ktoré mali v apríli 2020 aspoň jednu zo svojich prevádzok zatvorenú dlhšie ako 15 dní na základe rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva. Tabuľka 5 obsahuje základné štatistiky o využití možnosti odkladu a odpustenia odvodov na sociálne poistenie podľa dát dostupných k 3. septembru 2020 v delbe podľa charakteristiky subjektov. Túto formu podpory udržania pracovných miest mohli využiť aj subjekty zaradené do sektora verejnej správy.

Tabuľka 5 Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie: základné štatistiky^a

Štatistika	Typ žiadateľa		Spolu
	SZČO	Zamestnávateľ	
marec 2020 (odklad)	5 873	6 867	12 740
apríl 2020 (odpustenie)	16 877	21 759	38 636
máj 2020 (odklad)	2 657	3 576	6 233
jún 2020 (odklad)	887	915	1 802
marec 2020 (odklad)	831 369,67 €	17 943 060,59 €	18 774 430,26 €
apríl 2020 (odpustenie)	2 392 362,79 €	66 339 916,21 €	68 732 279,00 €
máj 2020 (odklad) ^b	426 649,06 €	19 894 567,52 €	20 321 216,58 €
jún 2020 (odklad)	153 122,50 €	8 015 760,25 €	8 168 882,75 €

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: ^aÚdaje sú aktuálne k 3. septembru 2020; očakávame aktualizáciu dát do budúcnosti tak z dôvodu postupného spracovávaného nových podkladov zakladajúcich nárok na odklad/odpustenie odvodov, ako aj z dôvodu korekcie doteraz spracovaných podkladov; ^bKorekcia v celkovej sume odkladu odvodov za máj 2020 oproti sume uvedenej v 3. aktualizácii tejto správy (pozri Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková (2020c)) súvisí s revíziou poskytnutých podkladov Sociálnou poisťovňou; ^cÚdaje obsahujú aj dáta za subjekty spadajúce do sektora verejnej správy v zmysle metodiky ESA2010 a predstavujú horný odhad poklesu príjmov Sociálnej poisťovne z odvodov SZČO a zamestnávateľov z dôvodu odkladu alebo odpustenia odvodov za daný mesiac.

Situácia na pracovnom trhu

Nárast identifikovaných prípadov COVID-19 a následné protipandemické opatrenia vyvolali na pracovnom trhu výrazný pohyb.²⁰ V apríli 2020 sme prvýkrát po 14 mesiacoch pozorovali vyšší prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie ako ich odtok. Konkrétne, v apríli 2020 bolo zaevidovaných 29 275 nových uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje oproti predošlému mesiacu viac ako dvojnásobok. Naopak, odtok bol oproti predošlému mesiacu o polovicu nižší a klesol zo 14 204 v marci 2020 na 7 397 v apríli 2020. Mierne zlepšenie pozorujeme v mesiaci máj, v ktorom sa oproti predošlému mesiacu znížil prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie zhruba o tretinu. V júni prítok mierne stúpol na 21 755 uchádzačov o zamestnanie. Potešujúce je však zrýchľovanie odtoku z evidencie, čo odráža oživenie na trhu práce.²¹ Hoci sa v júli prítok zvýšil medzimesačne o 774 uchádzačov o zamestnanie na 22 529, zároveň pokračuje trend z posledných mesiacov v postupnom zrýchľovaní odtoku z evidencie. V mesiaci júl odišlo z evidencie 18 391 uchádzačov o zamestnanie. Rozdiel medzi prítokom a odtokom dosiahol v júli 2020 najnižšiu úroveň od apríla 2020, čo naznačuje postupnú stabilizáciu situácie na trhu práce.

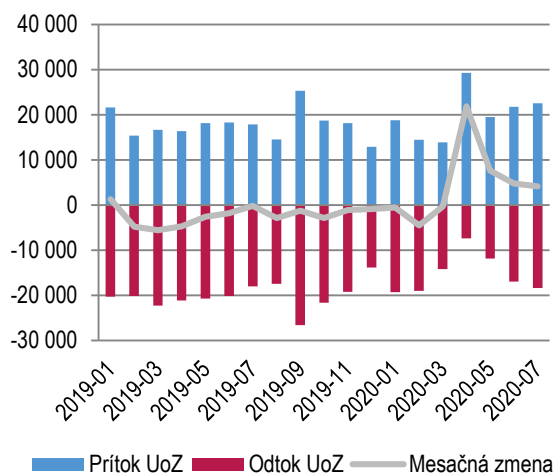
¹⁹ Pôvodný termín splatnosti odvodov za marec určený na 31. júla 2020 bol neskôr posunutý na 31. decembra 2020. V čase prípravy tejto aktualizácie je v zmysle nariadenia vlády 131/2020 Z. z. termín splatnosti odložených odvodov za máj, jún a júl tiež 31. december 2020.

²⁰ Upozorňujeme, že nasledujúce závery nie je možné interpretovať ako priamy dopad opatrení na zamestnanosť. Nepoznáme totiž vývoj pracovného trhu v alternatívnej realite, v ktorej by sa žiadna pomoc zamestnávateľom a SZČO neposkytla (tzv. kontrafaktuálny scenár). Je realistické predpokladať, že počet prepustených by bol v tejto alternatívnej realite vyšší. Tento téme sa plánujeme venovať v budúcich analýzach.

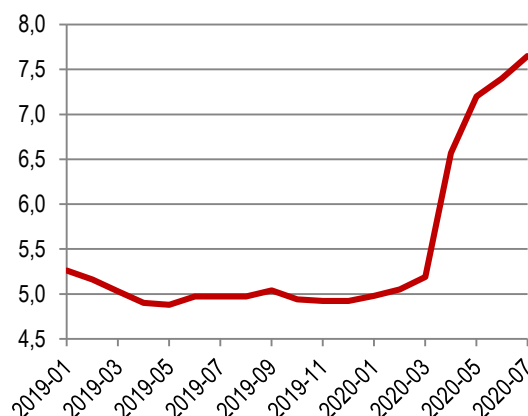
²¹ Profesia (29. jún 2020) "Svitá trhu práce na lepšie časy? Počet ponúk stále rastie."

<https://firma.profesia.sk/svita-trhu-prace-na-lepsie-casy-pocet-ponuk-stale-rastie/>

Graf 3 Prítok a odtok UoZ

Graf 4 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v %

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Mesačná zmena je vypočítaná ako "prítok minus odtok UoZ".

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Miera nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

Napriek tomu pozorujeme stúpajúcu mieru nezamestnanosti, čo naznačuje, že už evidovaní uchádzači o zamestnanie sa umiestňujú na trhu práce pomalšie. V júli 2020 dosiahla miera evidovanej nezamestnanosti 7,65 %, čo predstavuje medziročný nárast o 2,68 percentuálneho bodu.²²

V júli 2020 vláda SR schválila predĺženie nástroja „Prvá pomoc“ do konca septembra, zároveň viaceré z nástrojov podpory budú k dispozícii obyvateľom aj v najbližších mesiacoch. Ich využitie je potrebné priebežne monitorovať a vyhodnocovať.

Box 3 Regionálny pohľad na vývoj nezamestnanosti počas mimoriadnej situácie:

Podľa údajov ÚPSVaR o vývoji nezamestnanosti medzi februárom 2020 a júlom 2020 došlo k nárastu počtu UoZ, ako aj miery evidovanej nezamestnanosti z 5,05 % vo februári na 7,65 % v júli 2020. Zároveň sa nárast nezamestnanosti – aj keď v rozdielnej miere – dotkol všetkých ôsmich krajov. Tabuľka B3 obsahuje údaje o náraste miery nezamestnanosti v jednotlivých krajoch za obdobie február až júl 2020.

Tabuľka B3 Miera evidovanej nezamestnanosti v percentách a jej zmena (február – júl 2020)^a

Kraj	február 2020	júl 2020	absolútna zmena (v p.b.)	relatívna zmena (v %)
Bratislavský	2,83	4,69	1,86	65,72
Trnavský	2,80	5,22	2,42	86,43
Trenčiansky	3,21	5,75	2,54	79,13
Nitriansky	3,04	6,08	3,04	100,00
Žilinský	4,07	6,53	2,46	60,44
Banskobystrický	6,94	9,76	2,82	40,63
Prešovský	8,45	11,34	2,89	34,20
Košický	7,70	10,47	2,77	35,97
SR	5,05	7,65	2,60	51,49

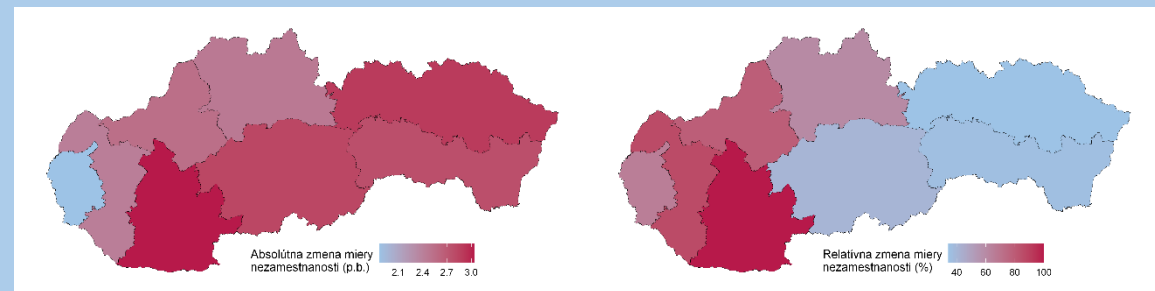
Zdroj: ÚPSVaR a vlastné výpočty; Pozn.:^aMiera nezamestnanosti bola vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

Z údajov dostupných k 31. augustu 2020 vyplýva, že miera evidovanej nezamestnanosti rástla najvýraznejšie v Nitrianskom kraji tak v absolútnom vyjadrení (v p.b.), ako aj v pomernom vyjadrení k hodnote z februára 2020. Výrazne nadpriemerný absolútny nárast zaznamenala aj miera nezamestnanosti v Prešovskom,

²² Miera evidovanej nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ, t.j. takých ktorí bezprostredne po ponuke voľného pracovného miesta môžu nastúpiť do pracovného pomeru. Celková miera nezamestnanosti môže byť vyššia, nakoľko zohľadňuje aj nedisponibilných UoZ (napr. dočasná práceneschopnosť, OČR, vzdelávanie a príprava pre trh práce alebo menšie obecné služby).

Košickom a Banskobystrickom. Naopak, najnižšiu mieru nárastu nezamestnanosti medzi februárom a júlom v absolútnom vyjadrení zaznamenal ÚPSVaR v Bratislavskom a Trnavskom kraji. Vzhľadom na fakt, že nezamestnanosť rástla na celom území SR a jej miera bola vo februári o niekoľko p.b. vyššia v Banskobystrickom, Košickom a Prešovskom kraji oproti zvyšku SR, relatívny nárast miery nezamestnanosti oproti februárovej hodnote je v týchto regiónoch podstatne nižší ako na západe SR (pozri posledný stĺpec v Tabuľke B3 a Graf B1).

Graf B1 Zmena miery nezamestnanosti medzi februárom a júlom 2020

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné prepočty

Bibliografia

- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám*. Bratislava: ISP/MPSVR. Dostupné na Internete: http://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/analyticke-komentare/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_final5.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 2)*. Bratislava: ISP/MPSVR. Dostupné na Internete: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/analyticke-komentare/isp_2020covid_druha_aktualizacia.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 3)*. Bratislava: ISP/MPSVR. Dostupné na Internete: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/analyticke-komentare/isp_2020_prva_pomoc_august2020_aktual3_final.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., Veselková, M., & Vojtechová, B. (2020). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia)*. Bratislava: ISP/MPSVR. Dostupné na Internete: https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/analyticke-komentare/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_20200615.pdf